

A „KELET” előfizetési díja:

Vidőkre postán vagy helyben házhoz hordva	
Egész évre	16 frt.
Félévre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy óra helyben	1 frt 50 kr.
Egyes szám ára	7 kr.

Megjelenik a „Kelet” minnennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:
Főtér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Önerőnkön.

(Sr.) A kormánytól nálunk sokkal többet várnak, mint másutt, és oly dolgokra is kiterjesztik felelősségét, melyekért nem egy kormány, de semmiféle emberi hatalom felelősséget nem vállalhat. Így nem lehet csodálkozni, ha ellenzéki lapokban ép úgy okolják most a kormányt a rossz közgazdasági helyzet miatt, mint a hogy nem régiben a pestisért is felelőssé tették volt. Hanem hát azt hisszük, nem árt, ha olykor-olykor a társadalmat is figyelmeztetjük kötelességére; mert a kormányruánál álló miniszterium minden erőfeszítése hiába való, ha maga a társadalom tétele — vagy legalább is nem bír a gyakorlatiasság és tevékenység azon mértékével, melyre most szükség van, ha az ember azt akarja, hogy a nemzetközi versenyt kiállja. Mert ne ringassuk magunkat illúsióban e tekintetben, hogy — most a társadalmi tevékenység versenye nyilvánul azon közgazdasági, sőt tudományos versenyben, melytől függ a mindennapi kenyér ép úgy, mint az előhaladás. És ne ringassuk magunkat illúsióban a tekintetben, hogy a patriarchális állapotok minden biztosítéka, melyek megengedték a stagnatiót és az eszemesizomat, le vannak rombolva; még pedig nem annyira a vámsorompók által, mint a vasutal, távirddal és a másfélől a mindennapi tapasztalás, és így többek közt a német vám és vasuti tariffa reactio is meggyőzhet arról is, hogy az ellentétes érdekek ellensúlyozzák egymást és megcsinálják azt a szükséges egyensúlyt, mely nekünk is biztosítja a létfeltételeket, ha azok jó ki tudjuk szákmányolni. Így: a német közgazdasági reactio által fenyegetett kivitel már új utakat és piacokat tudott magának szerezni és ennek következtében magát Nemetországot is nek következtében kényszeríté. Vagy — hogy még egy példát hozzak fel — a román gabna, melynek behozatalától féltünk, a határszálen érezteti ugyan befolyását az árakra; de 4 év előtti kísérlet után, a nagy üzlet, nevezetesen a malomipar, eltért tőle — minthogy a magyar gabnával a versenyt ki nem állja. Tehát az árakra nem lehet befolyással.

Ezek a példák, a sok közül, csak azért vannak idézve, hogy lássuk, miszerint mindaz, a mi a nagy világ küzdelmeiben történik, nincs oly egyoldaluan ellenünk irányozva, hogy ezek miatt felhagyjunk a küzdelemmel. Hanem az igaz, hogy általuk kényszerítve vagyunk a küzdelemre; az elől viszsza nem vonulhatunk; sőt a mi fő, abban csakis azon eszközökkel állhatunk meg, a

A „KELET” TÁRCZÁJA.

A HERCZEGNŐ HAZATÉRÉSE.

REGÉNY.

Irta:
VINCENT JAKAB.

Második rész.

II.

(Folytatás.)

Egészen elijesztett a nyugodt hang, melylyel e szavakat kiejtő; hasztalan igyekeztem gondolatban elhivatni magammal, hogy nem fogom-e a szavak mély értelmét, levelének emléke ott lebeggett körülünk.

Ez oly tartozkodó tisztelőt alá rejtett szenvedély látása még zavaróbban hatott reám, mint a nyílt vallomás tette volna. Erezhettem-e serte magamat, e néma lelkesültség által, melyet szemeiből kioltastam?

Rendre, rendre, azonban, erőt vettem nagy zavaromom, beszéltem neki a vesztélyről, mely életét fenyegeté . . . az én nyugalmatam is, kimélnie kell magát . . . esdekelve kértem őt, hogy utazzék el.

Midőn elvégeztem kérésemet, így szólt mély, szenvedélyes hangon:

— Nem, nem fogok elutazni . . . nem utazhatom el.

melyekkel maga a küzdelem vivatik, tehát vizsgálunk kell annak eszközeit; mert ezekkel szemben hiába hivatkozunk hagyományainkra, földmivelési, ipari és más nemzeti szokásainkra; ezeket, ha át nem alakulnak, a lomtárba dobja a verseny és ha a nemzet, azokban bizva, tétlen marad, — el fog separtetni.

E nyár folyama is, külsőleg legalább, meggyőzhetett mindenkit arról, hogy társadalmunk az új tényezőkkel megismerkedni tud. A sok társulati közgyűlés és vándorgyűlés, a szakkörök különböző érintkezései bizonyítják, hogy a társadalom az új tényezők és formák iránt érzékkel bír, sőt ezek működésében, itt-ott, az eredmény is megfelel a várakozásnak. De ha így eláruljuk, hogy éreztük, miszerint a tudományokban haladunk kell: akkor miért haladunk oly lassu léptekkel a földmivelés és ipar átalakításában? Folytonosan csak a kormány szemére vetik, hogy nem pártolja a földmivélést és a hazai ipart. Pedig a vasutakkal, a szakiskolákkal, a hitel javításával, a kellő eszközök terjesztésével, a kormány, illetőleg: az állam bizonyára sokkal többet tett, az utóbbi tíz év alatt, mint maga a társadalom. Ha a gazda: földjének miveletét úgy tökéletesítte volna, mint a hogy az állam tökéletesíté forgalmi eszközeit; ha szakszerű beosztásban úgy haladt volna, mint a tanulók haladnak a szakiskolákban; ha borait úgy nemesítette volna, mint az állam költségén nemesültek lovai; ha az iparos oly gondot fordított volna munkája nemesítésére, mint az állam a behozatal és kivitel könnyítésére, ha felhasználta volna az iskolától — az iparmuzeumig nyílt alkalmakat izlés tökéletesítésére (bár még számos az állami teendő még e téren), — azzal is, a mi történt, sokkal többet ért volna el a társadalom. Csak gyorsabban és nagyobb szorgalommal kell azt felhasználni. Hisz a társadalom többi osztályaiiban nagyobb a haladás, új ügyvédi, technikus, orvosi és tanárkarunk nevedekett fel rövid tíz év alatt, melyek készütséget a régi színvonalall összehasonlítani sem lehet; a nőképzés is bámulatos haladást tett, — haladjon így a földmivelés és ipar is, és akkor nem lesz baj!

Emlékirat
a brassói iparkamarához.
Gr. Schweinitz Gyula kamarai tagtól.

VIII.

XI. Tekintettel arra, hogy egy rakház felállítására brassói kereskedelem fejlődése érdekében elengedhetetlen, a t. kamara járjon utána annak, hogy ez úgy mily stadiumban van.

Ha a rakház részére nem adatnék meg az adómentesség, vagy pedig ha építése nem engedélyeztetnék: a t. kamarának kellene azonnal föllépni ez irányban a kereskedelmi és pénzügyminiszteriumnál; részletesen föl kellene fejteni a hátrányokat, melyeket az adómentességi kedvezmény megtagadása volna maga után s különösen arra kellene utalni, hogy ha olyas kedvezmények, melyek egy sem okoznak az államnak több kiadást, a brassói kereskedelemről megtagadtnak, fölfő, hogy a külföld elvonja magához az itteni kereskedelmet.

Továbbá haladéktalanul tárgyalás alá kellene venni a rakház kezelésének kérdését is s meghatározni, ha vajon előnyösebb lesz-e, ha a kezelést maga a város veszi át vagy oda engedi valamelyik itteni vagy idegen hitelintézetnek, mely aztán raktárjegyek (varant) kiadására is föl lenne hatalmazva.

Mindenesetre lehetőleg olcsó raktári illeteket kellene szedni, valamint olcsónak kellene lennie a raktáron levő árukra adott kölcsönnek is. Továbbá számba kellene adni minden tűzbiztos, teljesen elzárható, jól berendezett és cöltszerűen elhelyezett magánraktárakat s esetleg ki kellene azokat javíttatni, hogy azokat szükség esetében a közraktárak igazgatósága bérbe vehesse.

Különösen tekintettel a nyersanyagok és áruk forgalmának remélhető emelkedésére Brassó nézve a közraktárak fölépítése a legnagyobb fontossággal bír, olyannal, mely még emelkedik, tekintve azt a körülményt, hogy a terménykereskedés is fejlődik. Egyesek érdeke itt nem jöhet tekintetbe, annyival is kevésbbé, mivel hát alkalmas magánraktárakat ugyis bérbe lehet adni a közraktárak igazgatóságának; de ha még nem állana is, még akkor sem lehet a közraktárak hasznosságát és szükségességét kétségbe vonni.

Brassó kereskedelme csak úgy fejlődhetik, ha épen úgy figyelmet fordít saját productionalis terrenumára, mint piaczára; nem szabad felednie, hogy egyike főfeladatainak, hogy a belföldi áruknak piacot szerezzen s a megszerzettet biztosítsa úgy a bel- mint külföldön; egy szóval a városnak mindazt meg kell tennie, a mi a kereskedelmet directe avagy indirecte emeli.

Mindaz, amit a város abban a pillanatban, midőn új forgalmi útjai nyílnak meg, — melyek utóvégre is első sorban a város forgalmának és productionjának fognak új lenni akarok . . . Különben is, nincsen-e birtokomban egy szent talizmán, mely minden rosztól megvéd.

S előmbé tartott egy elszáradt jázmin ágat. Semmit sem feleltem. Néma csend állott be. Éreztem, mint függ arczomon tekintete. Könyveden meghajolt s halk, izgatott hangon susogá:

— Már oly sok boldogságot köszönhetek kegyednek!

Szívem hangosan dobogott, nem mertem szólni többé.

— Kevés öröm jutott részembe az életben, folytatta Hasszán; a legnagyobb, melyért ez alamszónál nyújtott árva kis virág volt, vannak percek az életben, melyek felérnek nagy örökkévalósággal. . . .

Ekkor egyszerre a Nazy a nyála tűnt fel közelünkben, s ez jeladás volt az indulásra.

Egy perczig még mozdulatlanul álltunk szemközt egymással.

— Isten önnel! susogtam halkán.

— Isten önnel! ismételte Hasszán.

Csak miután hazaérkeztem s egyedül találtam magamat szobámban s nem volt többé mitől félnem, és teendőm be voltak fejezve, kezdtem kissé magamhoz térni, s agyönyör-érel azon nemével, mely arra ösztönöz, hogy földözünk annak emlékénel, mi heves izgalomba hozott s megárazkodtatta idegeinket, gondoltam át elkövetett merész lépésem minden legkisebb részletét.

Szívem ezerféle zavart benyomás alatt még most is remegett. Most biztos lévén a földől, hogy lefiztettem iránta tartozásomat, nyugodtan képzeltam magamat ismét ott alant a kertben, kitalálva szemeiből gondolatát, leolvassa farczáról érzelmeit. Nekem is nem szüntak-e ki ajkaim közül ama meggondolatlan szavak, melyek elárulták, hogy szenvedélye nem titok előttem? Mit gondolhatott fölölem?

Vége azon gondolat mégis megnyugtatót,

AZ ÉRTÉKESEB CÍKKEK DÍJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

dületet adni, — a kerdekelem és ipar érdekében teszi: elhatározó lesz egész jövőjére. Azért bármilyen legyen is pillanatnyilag a város pénzügyi helyzete: mindazonáltal mindent el kell követnie, ami a közgazdaszáti érdekek emelésére szolgálhat.

Hiszen még olyan városok is, melyek pedig fekvésüknél fogva nemigen voltak kereskedelemre utalva, gyakran tudták meglévő raktáraik utján magukhoz vonni a forgalmat, amelyre nézve pedig egybűtt a természetes viszonyok sokkal kedvezőbbek voltak.

S midőn Brassó előmozdítja azoknak a vidékeknek érdekeit, melyek arra vannak utalva, hogy áruiknak épen úgy, mint szükségleteinek piacza Brassó legyen: nem tesz egyebet, mint saját népességének érdekeit mozdítja elő, még pedig helyes oeconomiciai úton-módon.

A kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem
ujjonnan választott Rectora
Dr. Brassai Sámuel
székfoglaló beszéde
i. hó 11-én tartott megnyitási ünnepélyen.
(Folytatás.)

A philologia mint fogalom, oly különböző terjedelmű; fokozatosan szélesebb és székebb értelmű tudomány, hogy haladható, fejleszthető voltáról általános ítéletet nem mondhatni. Vegyük hát egyenkint és csoportonként.

Az idavágo tudományok bölcsőjét a görög és latin nyelvek ringatták és a philologia név egész a legújabb időkig csakis a kettőnek különböző tekintetből induló tárgyalására vonatkozott és kifejtelték benne 1) a classicus szövegek megállapítása, melynek elméleti részét, a szövegkritika szabályait bevezetett rendszernek tartathjuk, miután Boeck methodológiájában (1877) az előadás kétségen kívül rendezettebb, szabatosabb, de dolog nincs több és egyéb benne, mint a Clericus „Ars Criticá”-jában (1700) és Bentley a XVII. és XVIII. száz közti határvonalon szintoly nagy tekintély, mint Porson 1808-ban és az 1871-ig élt J. Bekker.

A gyakorlati működés ellenben u. m., a romai és görög classicusok kezűkhöz teméntelen hibával jutott szövegei kijavítása, természetesen még igen sokáig fog dolgot adni a philologusoknak s itt még vághatni babérta. 2) A hermeneutica, melyről csak az imént mondtakát ismételtném, és 3) a classicus nyelvek ismerete vagy is a grammatica és lexicon. Ezek már jórendin bevezetett dolgok: Korunkban már ez a régiebb philologia csak egy „partie”-vált a mód nélkül

hogy legalább jövőre kiábrándítottam a szegény esztelen álmadozót.

Örök bucsu fejezte be egy napi ábrándját. Azonban teljességgel nem tudtam aludni egész éjszaka. Hátha nem fog sikerülni menekülnöm?

Kinyitottam a verandá-ra nyíló egyik ablakot. Hallgatóztam, feledve, hogy a chimillai park meggátolja minden zaj behatolását kastélyunkig, s számítrva az erre jöhető légáramlatra, hogyha megütné valami filemet a ma éjjel történendő esemény részleteiből. Semmi nem hallzott! A csillagos ég halvány fénye csendben világítá meg a kert virágágyait, melyekből édes balzsamos illat szállt fel ablakomig.

A hajnalodó regg, még ablakomnál állva talált. Végre megnyugtattam magam azon gondollal, hogy e rémítő kaland szerencsés véget ért. Mi pedig Zúrát illeti, azt tudod már, hogy ő azt vélte, hogy valamely hárembőlgyűltől vitt levelet azen idegen urhoz. Tehát abból, mi házánál történt, épen semmit sem tételzhet föl, engem illetőleg. És így a világon egyetlen lény sem fogja felfedezhetni valaha, hogy M'riam herczegnő pártfogolta a szerencsétlent; senki nem fogja gyaniítani, hogy egy este elhagyta palotáját, azért, hogy vele találkozzék.

Ezentul minden reményről megfosztatva fog élni a szegény költő, s az idő, mely mindent elenyésztet, neki is ki fogja törlni elméjéből e szomorú emlékeket.

Másnap alig hogy felkeltem, belép szobámba Nazy, s egy czim nélküli levelet nyújt át.

— Honnan jött e levélke? kérdeztem bámulva.

— Zúra hozta épen most. Egy rabszolga hagyta nála, meghagyva, hogy azonnal juttassa annak kezéhez, ki az este kertjét ment volt megtekinteni.

Remegő kézzel bontottam fel a levélkét

Hirdetési díjak.

Hatszor hasábeztott gúmond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Orpelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Ehaus der Wollzeile 36.) Haasenstein et Volger (Valliasgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau **Budapest:** Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. GoldbergA. V. hirdetések felvételi irod. Budapestben Servitárter 5. sz.

Nyiltéri cikkek
gárdom sora után 26 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

kiszélesedett új tudomány „park”-jában. — Az iménti rovatok, a többi iráni, a semi, sőt kezdetiesen a turáni nyelvekre is alkalmaztattak; de jellemőket itt is változatlanul megtartották. És így a philologia elméleti tudományágai megállapodottak s mezeiken a tallózás is gyéren fizet. Gyakorlati alkalmazásuk azonban kifogyhatatlan s előadásuk módszerben és modorban mindig tökélyesíthető.

Hanem van igenis egy legifjabb hajtása a philologia fájának, mely éppen most van fejlődésben s remélhetőleg ki is fog nőni azzá, a mi a neve t. i. „általános nyelvtan”-ná. A neve, mondóm, mert az a portéka, a mit a könyves boltokban a gyánánt árulnak, részint félig meddig rendezett anyaghalmaz és adatgyűjtőmenny, részint éretlen következtetéseken, elsisített általánosításokon épült elemletek csoportja. Az igazi épület előállításában a tulajdonképeni philologusnak barátságos kezet kell fogni a philosophussal s majd ha Isten segít lesz az általános nyelvtannak, helyesebben nyelvphilosophiának is egy befejezett parthenonja. Itt azonban valami gunyos hajlamu ember azt kérdezhetné: „hogy segíthessen a szegény philosophus másnak, holott magának és magán sem bír segíteni?” S e kérdésnek csak feltevése is perplexitásban ejtett. Ugy állók, mint a Buridan éhes állata a két köteg szőlen közt s nem tudom azt a tudományt, mely az egész karnak (másutt a mathem. physikát is befoglalva) a nevét adja, melyik rovatba helyezzem: a fejlődébe-e, vagy a megállapodottakéba? Utóljára is Gellertnek a kapláról írt meséjére hivatkozva kéntelen vagyok nyitva hagyni a kérdést. Ellenben, az ide t. i. philos. kar köblőbe) ültetett tanokról kimondhatni, hogy az aesthetica, paedagogia, methodica folytonos fejlődnek, haladásnak örvendenek s ha merőben újat nem is igen lehetni, annál több, sőt teméntelen a javítani és igazítani való bennök.

IV

Ideje volt s el is érkezünk valahára a haladás classicus földére, az „exact” tudományok vagy mint sokan szokták kirekesztőleg nevezni, „a tudomány” országába. Az utóbbi nevezetbe foglalt követelményt legott elháríthatjuk azzal, hogy miután a világi — gazabban a föld — egyetemben, azaz a társadalomban az egyedárusság, mind inkább vesztí mind értékét mind hitelét, s az egyedurasság eszméjének, csak a traditio s bizonyos fictiók a támaszai, nem volna észszerű dolog akár egyiknek akár másiknak helyet adni a tudomány köztársaságában. E szerint a tér, melyre léptünk, az „exact” tudományok országa. Lássuk helyesebb, vagy általában helyes-e az a felfogás? „Exact” általában oly igazság, mely valamely ténynek, vagy tény, a mely valamely igazságának szorosan, pontosan megfelel. Exact tudomány hát a volna,

Pár jázmin szairom hullott belőle ölembe. Az írat ezt tartalmazta:

„A hála e hirnőke vajjon el fog-e jutni kegyedhez, elmondani, hogy megmentette életmet? Kegyedől elválva, fájdalom! beláttam, hogy azon ajkairól hangzó bucsuszó, örök bucsut jelent, és hogy nem fogom kegyedet soha többé viszontlátni; de szívembe zárva, magammal vittem kioltatlan emlékt azon percnyi számalom-érzetnek, melyet iránymban tanusított. Menhelyem magányából, mely biztos menedéket nyújt, írom e sorokat, nem akarva, hogy egyetlen felbő is homályosítsa boldog élte tiszta kék egét, s felzavarja nyugalmat.

Tudja meg tehát, hogy teljesen szabad vagyok, hogy a vesztélyek, melyek szívét megremegették, szétszórtak, mint könnyű párázat, és hogy . . . a mult emléke él bennem.”

Midőn bevezettem az olvasást, kimondhatatlan szomorúságot vett rajtam erőt. Előrázkényedés könnyű nedvesítették szememet. A vesztély most már el levén hátrítva, akaratomon kívül is megsajnáltam ez embert, kinek szerelme annyira önfeláldozó, annyira tisztelőteljes s kétségbeesésében annyira alázasztó, hogy még csak egyetlen panasz-szó is ki nem ejt fájdalma fölött. Nyugalmam iránti e nemes gondoskodása, mely miatt, meglehet, ismét vesztélynek tette ki magát, csak hogy kezemhez jutasson pár megnyugtatót szót, egész lelkem mélyeig meghatott. Szegény fia! Végre tehát meg van mentve! Helyrehoztam a hibát, melyet meggondolatlanságomban követtem el s mely által őt baj érhetne volna, leróttam mind lelkiismeretem, mind iránta való tartozásomat.

Im ez volt csintalan kalandom befejezése.
(Folytatása köv.)

melynek minden állományára kivétel nélkül rá kellene az az értelmezés. Ugy de ez a tudomány már tökéletesen elérte volna a célját s azt megapodottnak, tovább nem haladhatónak vagy harkoni nem kellőnek kellene tartanunk. Ily értelemben tehát a vizsgálata vett rovatban nem lehet a haladás terén s kikezdő állításunkat ígér kellene tagadnunk. De nem szűkség, mert a physica, kémia, természetrajzban számítható állomány van, mely bizony amaz értelmezés alá nem esik. A vágást ennél fogva úgy közzéte, hogy szűkebb értelmezést kerestek a kérdéses fogalomnak. E szerint „exact tudományok” a mathesis és azok, melyek alapja, támasza, eszköze a mathesis. „Nem én mondom ezt t. t. t. hanem Littéré” a positiv philosophus, kinek tekintélyét, hallgatóim legnagyobb része aligha kétségbe vonja. Én csak azt a kicsinyt ragasztom hozzá, hogy a mathesisről tudomány, csak annyiban, akkor s azon részében exact, a mennyiben az eszköz alkalmazása jogosult, — mit aztán, így hiszem egyetemünk első kara, de még a második sem fog kétségbe vonni. És mindnyáján helyeslendik, reményem, azt az osztó igazságot, mely szerint a közvéleménynek hódoló állításokat, hogy a mathematicai és természeti tudományok a haladás képét viselik, old módosítom, hogy vannak köztük kitűnően haladók, de vannak maradók s ez a különbözöttség van ugyan némi kapcsolatban az „exact” jelzővel, de nem függ szorosan tőle. Vitatásba nem elegyve példák gyanánt egyenként veszek tudomány ágakat. A sorban legrégibb az ugynevezett synthetica geometria, egyszerűsége a legmegállapodottabb is, és ez elött, több mint 2000 évvel bővéhez jutott ki szerzője kezéből, mint Pallas ugrott ki Zeus fejből: és így e tökélyt nem is az idők hosszú folyán nyerte, az csak tanúságul szolgál. Az elemi, vagy ha tetszik, alsóbb algebra hasonlóképp teljesen kikerekített tudomány s hogy messzebb vissza ne menjek, Euler algebraja (1770) oly tökéletes tankönyv, mint a legújabb azoknak, melyek most Európá és Amerika piacait előzönik. Hasonló mondhatni arról a tankönyvről, melyben Monge saját teremtményét, a descriptive Geometriát ismertette meg a tudós világgal 1820. A trigonometriáról, az analytica geometriáról írt tankönyvek is ma már, sőt régóta nem teszt, hanem csak kiegészítést jelentenek. Végre, a differentialis és integrális calculust feltalálása időszakában a Bernoulliak éppen oly ügyes és sikeresen kezelték, mint korunk legelső analistái. Mindezzel, alig szükséges megjegyezmem, nem állítom, hogy a mathesis terén nincs haladás, — hisz a nevezett tudományok keletkezése maga megőrizte, — hanem csak azt, hogy azokat kéntelenek vagyunk mostani megállapodott mióvaltan tanítani, s a mely tanár a rendszereiket egyéni — gyakran korlátozott eszt — kétségeivel háborgatná, csakis eszméjéért kelthetne tanítványában, de hasznát nem tehetne vele. Hanem aztán persze vannak oly ágai a mathesisnak, a melyeket tovább vihetni, mint az akadémiák actáiba s a mathematicai számos folyóiratokba vetett néhány pillantás meggyőzhet róla.

Lépünk a physica-hoz, melynek legnagyobb része a mathesishez támaszkodó tudomány és ennek minden phasisát kíséri, vele együtt állapodik meg és vele együtt halad. Ebben a részben tehát mind a két részt osztózik. Hogy miképp? erről amugy általánosan semmit se mondhatni. De vannak ám olyan részek a physica-nak, melyekben az inductio a következtetési alaplál szolgálható mathematicai premissákhoz jutni nem birt, részint abból az okból, hogy léteznek a csillagok alatt és között oly dolgok, melyeket mérni és fontolni (mesurer et peser) nem lehet vagy legalább eddigéig nem lehetett. Mivel azonban az inductio tere végtelen, világos, hogy e mező megmivelése kifogyhatatlan munkát ad a természettan tudósának. Szóval a physica kitűnően haladó tudomány. Versenyez vele a researchnak való kedvezésben a kémia s annál könnyebben, hogy futását a mathesis nem nyűgözi annyira, sőt számos esetben egészen szabadon hagyja, mint — mondhatni — az egész természetrajzt igen kevés kivétellel.

„Tanta molis erat”, eunyi fáradságba és unalomba került — sietek megmagyarázni, nem úgy értem, mintha hallgatónak a tárgy és a tudományoknak új álláspontból nézett osztályozása nem érdekletne volna, hanem mivel részletim inkább vagy kevésbé ismertek levén, tudott vagy elcsépeelt dolgok hallgatása kétségkívül unalmas — ennyibe került, mondom, a megőrzésnek annak a szintyó vakmerő mint hebeburgya állításnak, mely szerint: „a valódi tudás szűnet nélküli fejlődésben” volna, „és a tudomány mostani fogalma a végleges megállapodással ellentétben áll”-ana, „és ezt kizár”-nál!

Láttuk ugyanis mily tetemes részét jellemzi voltaképp az a kiküszöbölési akart vonás: a „megállapodás”. És ez annak a résznek épp úgy nem szolgál kisebbségére, mint Home-russ — qui priores tenet sedes — évek ezre-in át megállapított hirve. Aztán a „de augmentis scientiarum” szerzője, — kinek tekintélye ellen éppen azok nem fognak rugoldozni, a kik-

kel szembe bizonyítani akarok vele, — írja, hogy: „opinionum conomendatet dies, naturae iudicia confirmat”. — No, tudom, hogy most megint tövisbe hágtam, de az engemet nem hátráltat a tovább menésben. Első lépésem az a következtetés, hogy miután a tudományok két rovatra oszlanak, u. m. a fejlődésre és megállapodotakóra, nem bírom megengedni az osztó igazsággal, hogy az egyetem minden tanára feje felett függjön az a Damoclesi-féle kard, mely legfeljebb — feltéve, nem megengedve — a haladó tudományokéit fenyegethetné. Zokon vehetni, hogy én a geometria tanítója, vagy ama collegám az ausztriai magánjog tanára közziklást vagy hegyet köteleztessünk mozgani, midőn ama másik: a physicus, a chemicus vagy a zoologus kényelmesen taszigálja a tudomány sineken guruló waggónát, mely csekély nyomtásra is tovább halad. Mit tesz, ugyanis, a tudományt tovább vinni? Azt hiszem elég szabatos felelet lesz rá: új igazságokat inducálni vagy deducálni, hibás előítéleteket, *avros épa* hagyományokat kiküszöbölni, tévedéseket helyre igazítani, függő és újan keletkező kérdéseket eldönteni és végre a tudomány rendszerét bensőleg magában és módszerét közlésében, tanításában tökéletesíteni.

Kell végre: igazságszeretlet, a tudomány hő szeretése s azaz való ernyedetlen foglalkozás és — sorba nem rangban — ugyancsak az illető tudományak alapos, terjedelmes és kritikus, külső és benső ismerete. E három kellék ama kitűzött cél elérésének nem csak okvetlenül szükséges feltétele, hanem teljesen elégséges is és a teljesítésre hathatós indokul és ösztönül szolgál. No már az első kellék megletét az egyetem tanárnál, mint embernél, a másodikét és harmadikét éppen mint tanárnál fel kell tennünk, mert hiszen különben akármit szabnának is ki neki kötelezőségeit, elégtelen volna megfelelni neki. Ennél fogva olyat követelni tőle, a mi tanítói tisztje pontos és há teljesítésének természetes és önkéntes következménye lehet, — felesleges.

„Lehet”, ismétlem, mert megtörténhetik az ellenkező is. Egy fejleszthető tudomány tanárnál ott van minden, imént megirt kellék és ő nem dicsekszik egyetlen egy mozzanattal is, melylyel a tudomány az ő keze közt előbbre lépett volna. Felelősség tegyük-é a várható következmény kimaradtáról, vadojuk-é m ulasztással és követeljük kipótlását? Azt állítom jogtalanság volna. Ugyanis, vegyük a dolgot a világ folyása szerint. Az egész művelt világ úgy nézi a német egyetemet, mint a maguk nemében sok tekintetből legjelebb intézeteket. A bennük uralkodó eljárás kitanulásra küldöttséget menesztett nem régiben egy a tanítás ügye nevezett pontjait felkarolt önkéntes egyet, melynek neve: „Société pour l'étude des questions d'enseignement supérieur”. Tudósításukból hadd közöljek egy szakaszcsokkát: A német egyetemi tanár „egy sorozat füzetet (Hefte) szerkeszt, mely a tanítandó tudományt foglalja magában a töle kívánt mértékben. Felviszi a füzetét minden lezárására és olvassa. . . . A tanuló írja, csaknem mintha tollába mondanák, és így megy át a tudomány a tanár füzetéből a tanuló füzetébe”. „Képzhetni, hogy vannak kivételek a szabály alól. Néhány tanár rögtönöz. Vannak köztük, kik tanszékeikön kívül állva, tüzes szavakkal, élénk actiókkal 1 tapost kihívó szónokoknak látszanak. Nem egy közülük, képviselő a Reichstagon, úgy beszél a tanszékeben, mint a szószerben beszél. A szónoklatos lezárók szint-egy nem ismeretlenek Német-mint Franciaországban. De egy tanárra, a kiazékes szóiraigényt tart, tizet számíthatni, a ki, vagy szerénységből vagy okosságból, olvas és dictál. Ez a közönség s tanuló, kik készítik a füzeteket: ebből áll, némi kivétellel, a német egyetemi tanólyam. „Ez a szokás nincs meglehetősen nagy előnyök nélkül. Elsőben is, bizonyoságot tesz arról, hogy a tanfolyam nem volt elvesztetve. Tudják hová lesznek a tanár szavai: meggyűjtetnek és megtartatnak azok. A haszonvételnek ez az anyagi jele, mely a mi francia tanfolyamaink legnagyobb részénél többnyire hiányzik, a német tanfolyamok mindnyájánál szembevetendő és tagadhatatlan Mondhatják: Lám nálunk valódi tanítás létezik, figyelemmel kísérik és mindig megmarad valami belőle; meg lehet, hogy nagy buzgalom nélkül adják és veszik, de megtermi a gyümölcsöt s az a födolog. Más előny az, hogy a tanár kevesebb betetőződik, mint Franciaországban. Nem szükség készülni előadásra. Mihelyt elkészülnek s folyamatosan vannak a füzetek, a tanítás nem ad több dolgot neki. Tanszékebe ülte előtt egy pillanattig sem kell gondolkodnia mit mondjon. Elviszi a füzetét, az óráit, ő beül a székebe; egy más útszere megszűnteti az olvasást és három nap múlva a következő mondattal folytatja. De nem is fűrad ő ki, mint a francia tanár. Nem érzi ő a fáradságot sem a beszédés tanárnak, a ki végtelenül tö-

rekszik mulatni hallgatóit, sem a tudós tanárnak, a ki minden lezárók új researchokkal akar előállni s mindanyiszor kiteszi magát szemlére maga magának s egy új feladatot a hallgatójának. Amannak haszontalan fáradozása, emennek termékeny munkálkodása egyaránt ismeretlenek, a kivételek leszámítva, a német tanár előtt. Annál fogva ideje legnagyobb részét megtakarítja s részint más tanfolyamokat nyit privátim jövedelme szaporítására, részint eszt személyes tanulmányokra adja magát hirve öregítésére. A felső tanítás a francia tanár kifogyasztja az erejéből, holott a német tanárnak meghagyja ereje legnagyobb részét s értelmissége javát egyéni munkásságára s a tudomány tovább vitelére.”

És így elérkeztünk ujra, u. m. a tudomány ekle szítésére az egyetemi tanár részéről. Idézetünkben annak a szellemi működésnek fontos, idves volta el van ismervé, de hogy az illető tanárnak inkább mint más akármi tudósának kötelezősége volna téve vagy feladatát kitűzve, arról egy betű sincs. De tudjuk más felől is, hogy azt a német egyetemi tanártól sem az egyetemen sz. b. nyámai, sem az ő előjáról, sem különösen közlebbi vagy távolabbi collegái nem követelik. Sőt Düringnek a berlini egyetemen nem régibentörtént, egyébaránt nem egy tekintetben szomorító esete azt tanúsítja, hogy minden ilyes követelményt erőlyesen visszautasítának. Itt hát jogtalanságnak tekintünk.

(Vége köv.)

BELFÖLD.

(Időjárásunk. — Tanügyi újdonságok. — Fijelméletetés egy pályázati határidő lejártára. — Német színeszet.

Szászváros, 1879. szept. 12-én.

Tisztelt szerkesztő ur!

Rég óhajta várt vendégünk: egy tartós jótekonyság — először tegnap délelőtt hozzánk megérkezett. Gazdánk, kik úgy az ősi, mint a tavaszi termés mennyisége fölött igen csatlakoztak, már-már csüggedten és szomorú aggodalmak közt néztek volt az ősi vetés előbe, nemcsak a miatt, hogy földjeiket a roppant szárazság miatt nem tudták volna költeni elkészíteni, de főleg a miatt is, hogy az elvetett mag legnagyobb részét a tuliságosan elszaporodott egerek tönkre tették volna. Most már biztos kilátásuk lehet az iránt, hogy a folyvást hulldögáló eső az egérlyukakat megtöltve, azok garázda lakosai elpusztulnak s másfelől, ha a jótekonyság eső megáll, szépen megázt földjeiket az ősi vetés alá kellően megmivelhetik.

A szellemi élet mezején is bekövetkezett a vetés áldásához munkájának ideje: városunk majd minden tanintézetében elkezdődött a tanítás s már javában folyik. A mily készséggel elismerjük fiu-iskolánk érdemeit: épen oly sajnálattal érezzük még mindig egy fiu leányiskola hiányát, hol leány gyermekeink az elemi magasabb képzettségben részesülhetének. Pár évvel ezelőtt néhány család az által vélte e hiányt elenyészeltetni, hogy egy pesti tanítónő hozta ide; de két évi kísérlet azt bizonyítja be, hogy egy magán intézet sajátos viszonyainak között nem képes fenntartani magát úgy, hogy feladatának megfelelően; ezért kellett ama privát intézetnek is megszűnni a mult tanév végével. Most a helybeli ref. egyházközség lehetne legelőbb ez ügy érdekében, főleg miután alkalmas iskolahelyiség felett rendelkezik. Reméljük is, hogy ügybuzgó papjai, gondnoka és képviselői mindent megtesznek egy a kor színvonalán álló leányiskolának felállításá érdekében.

Az iparos iskolában, hol a m. évben 120-nál több iparos és kereskedő inas nyert oktatást, ismét megkezdődik a tanítás, melynek mult évi eredményei felől annak idején örömmel győződünk vala meg. De legörvendesebb tanügyi újdonságként irhatom azt, hogy a Kun-tanoda növendékeinek száma az idén tetemesen nagyobb mint volt a tavaly. Az új tanulók száma közel áll a 70-hez, a mely még bizonyára szaporodni fog. Különösen az örvendés és szám-növekedésben, hogy az új tanulók legnagyobb része gymnasiumban jött, mely körülmény igen jellemzi a megváltozott időket. Egyébiránt a létszám gyarapodását másfelől eredményezhette az is, hogy e fontos misszió középiskolánál a jelen tanév elején a 7-ik osztály is megnyílt.

A Kun-tanodáról eszembe jut, hogy talán nem célszerűen itt a nyilvánosság terén felhívni az illetők figyelmét azon körülményre, mely szerint a gr. Kun Kocsárd főgondnok ur kegyes ajánlata folytán a szászvárosi ref. tanári értekezleten kitűzött pályakérdés határideje f. évi deczember 31-én lejár. E pályakérdés, miként a maga idején ismerttettem volt, arra kíván feleletet: miként lehet a gymnasiumi tanítás folyama alatt az ismeretkör szélesítése mellett egészséges, nemcsak jellemképzésre legkikeresebben hatni?

Társadalmi életünkben csak annyit irhatok, hogy a Köstler Gyula vezetés alatt álló német szintársulat mulattatja tiz nap óta közönségünket. A társulat számos, jó tagokból áll; néhány operettet is adott már elő; de a közönség még se igen tolong az előadások. A szegény igazgatónak egy bérlet nyitása iránti fáradságos munkája sikertelen maradt.

Ez is híven jellemzi az idöket!

r. l.

Egy kis reflexio

Ipolyi Tanulmányok czimü pontjára.

Ipolyi Arnold nagy figyelmet keltett, sok igazságot tartalmazó nagy, szabású „A magyar hadtörténelem tanulmánya” czimü elöki megnyitó beszédének vége felé komolyan korholva a magyar ifjúságot, hogy miért nem igyekezik a közös hadsereg tisztj karában megilletőt tőrt foglalni; a magyar államhivatalnokok nem csekély contingensét így támadja meg: „ a katonatiszti pályára ad legalább is annyit megölésre, mint egy irodai, postai vagy táviradi másodrendű szolgálat, mely felé most (?) annyira tódul a reményteljes magyar ifjúság. Ugy látszik, hogy ezeknek rövid gyakorlati folyama (talán tanfolyama?) után könnyen elérhető alsó fokai leginkább (?) conveniálnak neki, mert kevés (?) erőfeszítéssel s önálló munkássággal nélkül is elterengedhetik rajtuk a minél kisebb (?) tevékenység mellett urhatnamságra (?) vágyók serege.” Más szavakkal: megfizetnek titeket e pályákon is, mint egy katonatisztet; de csak azért mentetek oda, mert főleg a katonatisztet e képest pályatokon számbavehető erőfeszítésre, semmi önállóságra szikasztgat nincsen, csak az alsó fokot (talán) henczegetek, nyomorkodtok és urhatnamságot; tehetséget, szorgalmat, kitartást és bátorságot nem éreztek magatokban a katonatiszti pályához!!!

Ha mindezt egy igénytelen ember mondaná, mosolyogva egy felelőnk magunkban: „Uram bocsásd meg neki, mert nem tudja mit cselekszik.” Ámde egy országos tekintélyű főpaptól, egy hazafias, tudós testület elnökétől, egy Ipolyi Arnoldtól megdöbbenve olvas ilyesmit a tapintatlaul lenézett pályák minden tagja. Ezért hivatásunk és az igazság iránti tisztelötünknek, te kintölünk megvédeése iránti el nem odázható kötelezőségünknek vélünk eleget tenni; midőn a magyar kir. táviradi-tisztikar összes, de főleg alsó foku tagjai sértett önérzete komoly és jogos tiltakozásának ez igénytelen sorokban a „nyilvánosság terén, közkezen forgó, politikai lapban is hangot adunk és megkísérjük — a hol kell — számadatokkal is bebizonyítani; mily méltatlan, elhamarkodott és légből kapott a tisztelt főpap ur ránk — magyar ajku táviradistisztekre — vonatkozó minden vádja. De a vezérő férfiák és az egész intézet magasabb szempontból felfogott érdeke is követeli részünkről e komoly fellépést, nehogy félénk hallgatásunkkal a jövőre nézve szégyenletes praecedensül szentesítsük olyas sértő ráfogásokat!

Lássuk tehát egyenként a vádakot.

A katonatiszti pályára ad legalább is annyit megölésre, mint egy másodrendű táviradi szolgálat. No ez még nem vád, csak czúzás és elismerem, hogy igaz; ugye a katonatisztnek a tehetősebb költökező collegák izlése, irányadása szerint legtöbbszőr a fizetéshez aránytalanul költsékes a 90%-nál csak a jövedőbeli vagyonosságától függő családi életben csillogni kell. Nálunk az egyszerű életmód is tisztességes. És ez már nagy különbség!

Ugy látszik, hogy ezeknek rövid gyakorlati folyama (azaz tanfolyama) után könnyen elérhető alsó fokai leginkább conveniálnak neki. Igaz ugyan, hogy ha valaki táviradistisztségre képesített akar lenni, csak 3—4 havi tanfolyamot kell hallgatnia Budapestben (1872 óta érettségi bizonyítvánnyal, addig 6 gymn. osztálylyal vétetve fel); de ott vajmi keveset sajátíthat el a gyakorlatból, inkább elméletet tanul és ebből tesz szigorú vizsgálatot, a tanultak gyakorlati alkalmazását mostanában egy évi gyakornokoskodás alatt sajátítván el, csak ezután nevezetve ki ideiglenes tiszté és újra egy-két év múlva véglegesé, ha önállósága és megbízhatóságának határozott jeleit adja. Nos, mivel kell több egy katonatisztiséghoz, ha tud jól németül, az érettségit tett ifjunak? 1872 előtt természetesen kevesebb képzettséggel is be lehetett hozzánk jutni, mert szükség volt emberre és 8 tanfolyamot kellett Budapestben tartani, míg a létszám (Horvátországot nem számítva) kitelt, mert sem 1872 előtt, sem ezután nem igen tódult sem az érettségi vizsgát tett, sem más reményteljes magyar ifjúság a táviradi reménytelen pályára s magasabb tanintézetekből nálunk szerencsét próbáló önhitt jogászok, orvostanhallgatók és technikusok 90%-a vizsgálataink szében elbukott és nem érthette el ama sűlt galambnak látszó alsó fokokat! — Kell-e ehhez kommentár? De meg nem is igen nagyon conveniálnálunk a magyar ifjunak az alsó fok, mert az 500 tisztből levén 250=50%-a magyar (hol itt a tódulás?), ebből tett 1867-től főtiszt vizsgálatot (mi magasabb állásokra képesít) 44=17.5%, főnökit (mely jobb állásra képesít) 8=3.2%, építészeit 40=16%; összesen 92=36.9% a kinek eddig már nem conveniál a másodrendű állás; de hányan tettek ezeken kívül kísérletet, főleg a főtiszt vizsgálat letételére eredmény, nélkül? Vajjon ezeknek conveniál-e a másodrendű állás?

Biztosan kiteszi a 40%-ot azon magyarok száma, kik bebizonyították és igyekeztek bebizonyítani a tiszt. püspök ur vádjának alaptalanságát. — Van-e ily arány a katonatisztiségnél, kik a törzstiszti vizsgálattal 1867 óta megbirkoztak? Erősen hiszem, hogy nincs.

Az idegen ajkúknak is megvolt és van különben az előre törekvés a mennyiben, nem, szá-

mitva a 250-ből azon 40-át, kik még osztrák időben tettek főtiszt vizsgálatot, tehát 210-ből: 10=4.8%, tett főtiszt, 16=8% főnöki és 6=2.9% építészi vizsgálatot, összesen 32=15%. Az idegen ajkúknak szemben tehát 1867-től ugy állanak a magyarajkuk, mint 2 1/2: 1-hez. Az arány változik, ha az összes vizsgázott tisztakat vesszük, mert ekkor az idegenajkúkból 250-ből 72 vizsgázott = 29%, tehát 1/3, magyar: 1 idegenhez. A főtisztekkel, titkárok és igazgatókkal együtt főtiszt vizsgálatot tettek száma: 135=25% és az első képesítési vizsgálaton felül összes vizsgázottak száma 205=41%. Van-e ily arány a hadseregél vagy más pályán? Meg kell itt jegyezmem, hogy a főtiszt vizsgálatra magánuszorgalomból, főbb tanfolyakra német könyvekkel, 3—4 évig szorgalmasan kell készülni magyar, német, francia (sőt részben angol és olasz) nyelvtől, és még 10 tantárgyból ministerialis bizottság előtt szigorú vizsgálatot kiállani, mi tesz valószínűleg annyit, mint egy tanári, bírói, mérnöki, papi vagy hogy még nagyobb (!) mondjunk: törzstiszti vizsgálat. Tessék pályázni! —

No de ha még mindezen már megőrzött vádaknak meg bocsátatnók és tévedésnek róhatnók fel; a tudós püspök ur ama további állítását, hogy hivatásunk „Kevés erőfeszítéssel” járna, bámulattal vesszük tudomásul, mint e tekintetben egyedül álló, excentricus nézetet; mert hiszen a ki teendőinket és szolgálatunk terheit csak egy kissé is ismeri, az jól tudja, hogy: pályánk — valamint a postai és vasúti — épen egyike azoknak, melyek legnagyobb erőfeszítést és kitartást kívánnak! Tessék csak kérem minden 5-ik éjjel este 8-tól reggel 8-ig reggő fehér-szalagról finom fehér domborodásokkal, vagy szürke papírról írónnal sebesen írt sorokat biztosan és gyorsan olvasni, amazokat leírni, emezeket a billentőn kiadni és minden egyes jelle hajszálpontossággal ügyneli, (nem is említve az ugyanily teendőjü nappali 7—8 órai szolgálatot), vagy csak tessék ezt érdekes regényolvasása mellett ölvé végigugyni egynehány szor, majd meglátjuk akkor hányadik hatványa emelkedik fel a kevés, gyakran a rendkívüli, néha a lehetetlenességben culminálván. Hadd lássuk a többi pályák erőfeszítését! Hic Rhodus, hic salta! Hányan hagyják el a tudós főpap ur szerint „Kevés erőfeszítéssel” járó eme pályát, nem bírva el terheit, főképpen az éjjeli munkát tulhajtott, buzamos, kimerítő erőfeszítést és hányan hagyják oda pusztán ezért! Könnyű-onnan a magasból fitymálni; ez már igazán „kevés erőfeszítés” kíván . . .

„Önálló munkásság nélkül.” Az igaz, hogy az önállóság bizonyítékul nincs megszabva: milyen szint ruhában kell megjelenni az utcán, mennyi hosszú szabad legyen a haj, hány lépésnyi távolságból kell salutálni, a feljebb valók bár méltatlan szidalmait sz nélkül végig hallgatni s ékes dorgatoriumát talán meg is köszönni, hanyat kell ekkor jobbra, hanyat ekkor balra lépni; mikor hány imát térdelve vagy álva elmongani, a dogma egyes pontjaitoz szembetűnő túltelése mellett is a lelkiismereten erőszakot téve, konokul ragaszkodni; és mindkét helyen az előjárók parancsainak a k al engedelmeskedni; hanem a feladók által sebtiben, hanyagul, a bosszantásos rozg, gyakran hibától hemzseggő, különböző nyelveken firkantott táviratoknak és a vonalon érkező nem ritkán kétesen csoportosított, vonalzavar vagy légvillanosság által megnyirbált jeleknek valódi értelmét hirtelen kitalálni; a feladók jelentékeny tévedéséit észrevenni, ügyesen helyreigazítani; a nem egyszer általánosságban mozgó szabályokat kivételes esetekben is helyesen alkalmazni; a sürgönyök sikeres továbbítását az állam és felek érdekében sokszor léleményes uton-módon eszközölni: önálló munkásság nélkül lehetne-e!?

„Elterengedhetek rajtuk”. Hogy jértsük ezt? Fizetés, phisikai vagy szellemi tevékenység tekintetében? Bizony nem vagyunk fényesen, még jól sem fizetve, sőt, főleg szálláspénz tekintetében méltányosan sem. De hát okai vagynak-e mi annak, ha a táviradnál mindig deficit van? mert ez az igazi oka az irántunk való szikmarkuságnak. Lehet azonban, a főtiszt vizsgálat alapján, igazgatói állásig vittünk VII-ik díjostály 2200 frt fizetési maximummal, sőt kivételes esetben osztály- vagy ministeri tanácsossággal is emelkedni. Nálunk is a tehetség, szorgalom, szerencse és párfogás visz előre, mint bármely más „több (?) és jobb (?)” tanulást igénylő pályán”, ha bár a kevés magasabb állás miatt nehezebben is! Az első vizsgálat 600-tól 1000 frt fizetésben viz 2 éves 100 frtos növekedéssel, körülbelül 10 év alatt. Nos a katonatisztnek ennyi idő alatt viszik talán II. oszt. századossággal; de ez még csak 900 frt fizetéssel jár. (Csak a I. osztály századosnak van 1200 forintja, a meddig a postatisztnek főtiszt vizsgálat nélkül is felviszik, sőt a főtiszt vizsgálat náluk jóformán csak a papíron existál. Így tehát körülbelül egyformán tengődünk a fizetésre nézve a katonatisztikkel e pontig. Ezentúl ok atörzs-tiszti vizsgálatlalt már nagy tért nyerne hozzánk képest, mert a hadsereg molochja nyeli a pénzt, kénytelen levén az államháztartás és miatt megvonni az igazi, folytonos munkásságtól a kiérdemelt díjt. Zeiros pléániákat, kánoknokságokat és dús jövedelmi apátéásokat sem kaphatunk — a püspökségeket nem is említve — pedig bele lehetne és otiom cum dignitate, meg

*) Les sciences exactes, les mathématiques et les sciences qui s'appuient sur les mathématiques. Littéré Dict. art. exact.

Arlejtési hirdetmény.

A zalathnai magy. kir. kohóhivatal részéről — évenként 200 méter-mázsa chilisalétrum szállításra — árlejtés hirdettetik. — A gyula-fehérvári vasúti állomástól, a zalathnai kir. kohó 4 órányi távolságra fekszik.

Vállalkozó szállítók kellően bélyegzett és 10% bántépénzzel ellátott ajánlataikat — kitéve benne egy méter mázsa száraz súlyú Chilisalétrum árát és annak vegyileg tiszta salétrum tartalmát százalékokban —

f. évi szeptember-hó 30-dik déli 12 óráig

alóírt hivatalhoz nyújtják be. (326) (3—3)

Magy. kir. kohóhivatal Zalathnán.

Épen most jelent meg

és Kolozsvárt

Stein János

könyvkereskedésében kapható:

A székelyek Scythia-Hún

EREDETÜSÉGE

és az ellenvélemények.

Irta Dr. NAGY JÁNOS. Nagy 8-ad rét.

Ára 70 kr.

JÓKAI MÓR. Szabadság a hó alatt, vagy a zöld könyv. Történelmi regény. 4 kötetben. Ára 5 frt.

L'RMONTOW. Korunk hőse. Regény. Ára 1 frt.

GELLÉRI MÓR. A nők munkaköre. Ára 1 frt.

MADACH IMRE. Az ember tragédiája. Drámai költemény. Ára 1 frt 50 kr.

JÁMBOR PÁL. Egyházi beszédek. Új olcsó kiadás. Ára 80 kr.

FARKAS ANTAL. A magyar mondattan példákban. Ára 60 kr.

EÖTVÖS—ÉVKÖNYV. Az Eötvös-émlék és az Eötvös—napár évfolyamainak becsesebb részével egybekötve. Ára 1 frt.

SZABÓ MIHÁLY. A házi nevelés alapelvei. Felsőbb leánytanodai és családi használatra. Ára 50 kr.

Megjelent és Kolozsvárt

STEIN JÁNOS

m. kir. egyetemi nyomd.

könyvkereskedésében kapható:

A magyar királyság földrajza.

Ipariskolák és a népiskola felsőbb osztályai számára írta

Kiss Sándor

a kolozsvári polgári, ipar- és felsőbb kereskedelmi iskolákban a földrajz tanára.

Ára 40 kr.

Megjelent és Kolozsvárt

Stein János

könyv- és zeneműkereskedésében kapható:

KÖZHASZNU

Családi könyvtár.

Egy-egy kötet 40 kr.

1. Legújabb levelező-könyv a magyar nép számára. Szerkeszté Verőczy Sándor.
2. Az alkalmas házi-ügyvéd és törvényjártas tanácsadó. Szerkeszté Verőczy Sándor.
3. Magyarország története rövid vonásokban. Szász Károlytól.
4. 5. Regélő István bácsi. Mulatva oktató családkönyv. Szerző Májer István. Két kötet.
6. Gazdasszonyok könyve. Vörös Esztertől.
7. Az ügyes szakácsnő. Vörös Esztertől.
8. 9. Egészség könyve. Egészségi szabályok, a leggyakrabban előforduló betegségek s a beteg-ápolásról. Irta K. Beniczky Irma. Két kötet.
10. A tollasok világa. Gyakorlati útmutatás a baromfi és különféle díszmadarak czélszerű ápolására és tenyésztésére. Irta K. Beniczky Irma.
11. 12. A mindennapi életből. A nőknek. Irta K. Beniczky Irma. Két kötet.
13. A diivalt szépségei. Irta K. Beniczky Irma.
14. Házasodjunk. Irta Dr. Sikor József.
15. Gyakorlati széptan. Tekintettel a házi életre. Irta K. Beniczky I.
16. Anyák könyve. A gyermekek első nevelésének legfontosabb kérdéseiről. Irta dr. Riecke G. A. Fordit. K. Beniczky Irma.
17. A nők apró kötelességei ezek fontossága az életben. Irta K. Beniczky I.
18. Babonásága salonban. Irta K. Beniczky Irma.
19. Tanácsok a gyermekek természetzerű testi nevelésére. Irta dr. Steiner János, a prágai gyermekorvos-igazgatója. Ford. K. Beniczky Irma.
20. Általános szepítészeti. Kleneke H. után.
21. A feleség. Irta dr. Sikor József.
22. A nők előnye. Irta dr. Sikor József.

Történelmi könyvtár.

A magyar népnek és ifjúságnak ajánlva. czimképpel.

Egy-egy füzet 40 kr.

1. Hunyadi Mátyás király története. Jó sika M. után.
2. Washington élete. Élet- és jellemrajz. Irta Dr. Lázár Gy.
3. Mohammed élete. Irta Áldor Imre.
4. A nagy Napoleon császár története. Irta Áldor I.
5. Nagy Sándor és kora. Irta Áldor Imre.
6. Nero s az első keresztényen-üldözés. Irta Vértési A.
7. XII. Károly svéd király története. Irta Áldor I.
8. Nagy Péter, a minden oroszok csárja. Irta Áldor I.
9. Nagy Frigyes élete. Irta Áldor Imre.
10. Karthago, vagy egy világ város története. Irta Áldor I.
11. Hősök és hódítók, vagy Mohammed utódai. Irta Áldor Imre.
12. Medicsi Lőrincz. Irta Áldor Imre.
13. II. József császár. Irta Áldor Imre.
14. Hunyadi János és kora. Irta Áldor Imre.
15. Attila hun király története. Irta Áldor Imre.
16. Két Rákóczy. Irta Áldor Imre.
17. Korona és verpad (Stuart Mária). Irta Áldor Imre.
18. Árpád és a magyarok letelepedése. Irta Toldy L.
19. Magyar nemzeti vértanúk. Irta Áldor Imre.
20. Bismarck. Élet- és jellemrajz. Irta Csukássy József.
21. Columbus Kristóf. Irta Áldor Imre.
22. Nagy Károly, római császár. Irta Áldor Imre.
23. Hun utódok. Irta Áldor Imre.
24. Szent László. Irta Dr. Toldy László.
25. Széchenyi István gróf. Irta Áldor Imre.
26. Julius Caesar története. Irta Vértési A.
27. V. Károly császár. Irta Áldor Imre.
28. XIV. Lajos vagy Franciaország aranykora. Irta Áldor I.
29. Cromwell Oliver és az angol forradalom. Irta Áldor Imre.
30. A régi magyarok miveltiségének tört. Irta Dr. Toldy László.
31. Az első magyar király. Irta Áldor Imre.
32. Lengyelország végnapjai. Irta Áldor Imre.
33. Orania Vilmos vagy Istenért és a hazáért. Irta Áldor Imre.
34. Erdély aranykora. Irta Áldor Imre.
35. Nagy Constantin császár. Irta Áldor Imre.
36. Koreszt és félhold vagy a mórok Spanyolországban. Irta Áldor Imre.
37. Augustus római császár története. Irta Áldor I.
38. Nagy Lajos király uralkodása. Irta Dr. Toldy László.
39. Róma alapítása és hőskora. Irta Áldor Imre.
40. A svájci szabad köztársaság alapítása. Irta Vértési Arnold.
41. A rótszakálu Frigyes császár története. Irta Vértési Arnold.
42. A normannok. Történelmi rajz. Irta Dr. Lázár Gy.
43. Zrínyi Miklós a szigetvári hőse életének története. Irta Sebestyén Gy.
44. Velence alapítása és fénykora. Irta Dr. Lázár Gy.
45. A fanczia forradalom története. Irta Áldor Imre.
46. A rémuralom története. Irta Áldor Imre.
47. A régi Egyiptom története. Irta Dr. Lázár Gyula.
48. Görögország története Nagy Sándorig. Irta Áldor Imre.
49. India története. Irta Dr. Lázár Gyula.
50. Kyros és a régi perzsák története. Irta Dr. Lázár Gy.
51. Phenikia története. Irta Dr. Lázár Gyula.
52. Kossuth Lajos élete. Irta Áldor Imre.

53. Lykurgus és Solon. Irta Dr. Lázár Gyula.
54. Gusztav Adolf egy hős a trónon. Irta Dr. Lázár Gy.
55. III. Napoleon élete. Irta Vértési Arnold.
56. II. Katalin cárnő története. Irta Dr. Lázár Gyula.
57. Jeanne d'Arc az orleanusi szűz története. Irta Dr. Lázár Gyula.
58. Deák Ferencz élete. Irta Áldor Imre.
59. Az 1848/49-ki szabadságharc története. Irta Áldor Imre.
60. Assyria és Babylonia. Irta Dr. Lázár Gyula.
61. A kereszties háborúk története. Irta Dr. Lázár Gy.
62. II. Endre magyar király. Irta Áldor Imre.

Kaphatók Kolozsvárt

Stein János

könyv- és zeneműkereskedésében.

Kiadó bolt.

Kolozsvárt 29. szám alatt a volt Hidkapu sarkon levő, Reschner-féle bolt, belső felszerelés, folyó év Szent-Mihály azaz szeptember 29-dikétől kezdve kiadó.

Értekezhetni ugyanazon szám alatt CZIRJÁK SAMU tulajdonossal. (307) (8—8)

SÁRGA KRISTÓF

fehérnemű és vászon-raktára

KOLOZSVÁRT,

(bel-középutca, kisegítő alatt.)

Kül- és belföldi nagy kereskedők és gyárosokkai egyesek összeköttetésénél fogva azon kellemes helyzetben vagyok n. érd. vevőimnek kezesseg mellett, legutányosabb áron valódi árakkal szolgálni.

Raktáromban legnagyobb választékban kaphatók:

Férfi fehér-ingek, chiffon, creton és madepolan szövetből, sima himzett és redős gallérral, vagy a nélkül 85 krtól, 3 frt 50 krig.

Férfi színes-ingek, angol oxford, creton és madepolan szövetből 100 különböző mintára, jó szántartó 70 krtól, 2 frt 60-ig.

Színes és fehér gyabjű alsó-ingek és nadrágok 70 krtól 5 frtig. **Férfi alsó-nadrágok** (gatyák) mindennemű szabást, legjobb len és pamut vászonból 70 krtól, 2 frt 50-ig.

Férfi legújabb gallérok és kézelők 4 réttől legjobb chiffon szövetből párja 40 kr.

Férfi színes-szélű selyem, — len és pamut zsebkendők szegve 6 darab egy kötegben 60 krtól, 7 frtig.

Valódi len fehér-zsebkendők 6 darab egy kötegben 1 frt 50 krtól 7 frtig. (387—8) (92—*)

Női-ingek len és pamut vászonból, sima himzet vagy redős, 1 frtől, 5 frtig.

Női hálós reklík, 1 frtől, 5 frtig, fűkötők len és chiffon vászonból 40 krtól 80-ig.

Női alsó-szoknyák és nadrágok 90 krtól, 7 frtig.

Női piquet reklík, nadrágok és szoknyák, 1 frt 50 krtól 5 frtig.

Függöny necek, gyapjú és pamut takarók, paplanok, madráczok mely utóbbiakból különösen nagy raktárt tartok.

Legújabb szerkezettű **esernyők**, 1 frt 40-től 15 frtig. **Fehér és színes harisnyák**, gyapjú, len, pamut és selyemből, párja 15 krtól, 1 frt 50-ig.

Legújabb **nyakkendők, posztó, szarvasbőr és glage kesztyűk, nadrágtartók, harisnya-kötők, órasínorok sat**, legutányosabb árban.

Fehér és színes-asztalnemű, mindenféle len és pamut vászon szín-tartó creton, oxford és madepolan,

színes ingszövetek

1000 különböző mintára 16 krtól 52 krig., 100 különböző fajtájú chiffon, creton és madepolan **fehér ingszövetek** 80, 155 és 170 centiméter széles, 22 krtól 70 krig,

sima, himzett és redős

len és pamut ingbetétek 25 krtól 3 frtig.

Len és chiffon himzett stráfok és betétek, kötő, varró, himző-pamutok és czernák, ujjon szűlötték részére fűkötők, téklík és takarók sat.

Továbbá elvállalnk kihazasítás, vagy magán szükségre kívánt felhőneműek pontos elkészítését; kitűnő szabás és jó összeállításra legnagyobb figyelem van fordítva.

Megrendeléseket, nyak bőség, váll- és ujjahossza papir szeleten pontos mértéke beküldése mellett saját felelősségemre azonnal teljesítek, mely esetben árát és fajtáját meghatározni kérem.

Bármely megrendelés ha nem tökéletesen kielégítő az érte fizetett összeget vissza szolgálok, vagy másokkal kívánat kiesserelem.

Legfőbb törekvésem n. érd. vevőim bizalmát továbbra is kiérdemelni és azt megtartani

Sárga Kristóf.

KÉZI és FALI

TÉRKÉPEK.

ATLASZOK.

FÖLDGOLYÓK.

Stein Jánosnál

KOLOZSVÁRT.

M. KIR. EGYETEMI NYOMDA
KIAD NYAINAK
FORAKTÁRA.

ISKOLAI KÖNYVEK.

A bekövetkezendő tanév alkalmából van szerencsém tudósítani a n. érd. tanár, tanító, nevelő urakat és tanuló ifjúságot, hogy könyvkereskedésemben, hol az iskolai irodalom kiváló figyelemmel van képviselve, (14—*)

ISKOLAI KÖNYVEK, TANKÖNYVEK ÉS TANESZKÖZÖK

egyetemek, gymnasiumok, képezdek, ipar és polgári iskolák, elemi- és néptanodák, valamint magánintézetek számára legnagyobb választékban és előnyös feltételek mellett kaphatók.

Tisztelettel kérem ez okból a nagyobb megbízásokat idejekorán kezemhez juttatni, hogy a kívánt példányok száma iránt tájékozhasssam magamat folytonos megrendeléseimnél, és hogy a megküldésben késedelem ne történjék.

Tömeges megrendeléseknél, pontos szolgálat, kedvező feltételek és jutányos árak biztosítása mellett tiszteletpéldányokat, saját kiadásaimból pedig ingyen példányokat bocsátok a t. megrendelő rendelkezésére, szegényebb sorsu tanulók számára.

Czim- és árjegyzékkel az iskolai könyvekről, úgy nemkülönbén bármennemű könyvjegyzékkel kívánatra azonnal és ingyen szolgálok.

Stein János

könyv-, mű- és zeneműkereskedése.

ISKOLAI KÖNYVEK.

Nyomatott Stein János m. kir. egyetemi nyomdásznál az ev. ref. főtanoda betűivel Kolozsvárt.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.